

Мавзу:

Ёнғин хавфсизлигининг
ҳуқуқий-меъёрий асосини
ташқил қилувчи ҳужжатлар
ТИЗИМИ
(3. –қисм.)

Режа:

1. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружиналари, уларнинг мақсади, ҳуқуқлари ва вазифалари.
2. Ёш ўт ўчирувчилар дружиналари, уларнинг мақсади, ҳуқуқлари ва вазифалари.
3. Ёнғинга қарши кураш жамияти.
4. Ёнғин хавфсизлиги бўйича йўриқнома.

“Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружидалари тўғрисида”ги НИЗОМ

**“Мулкчилик шаклларида қатъи назар,
вазирликлар, идоралар, корпорациялар,
концернлар, уюшмаларнинг саноат
корхоналари ва бошқа объектларидаги
кўнгилли ўт ўчирувчилар дружиналари
тўғрисида” НИЗОМ**

**Вазирлар Маҳкамасининг
1995 йил 29 июндаги 243-сон қарори
билан тасдиқланган (1-илова)**

Низом 8 та бўлим ва 26 та банддан иборат.

Низомнинг бўлимлари:

I. Умумий қоидалар

II. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинасининг вазифалари

III. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинасини ташкил этиш ва унинг иш тартиби

IV. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинаси бошлиғи ва унинг ўринбосарларининг вазифалари

V. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинаси бошлиғи ва унинг ўринбосарларининг ҳуқуқлари

VI. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинаси бўлинмаси бошлиғининг мажбуриятлари

VII. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинаси аъзоларининг мажбуриятлари

VIII. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинасини маблағ билан таъминлаш

I. Умумий қоидалар

1. Ёнғинларнинг олдини олиш ва ўчириш ишларини ташкил этиш учун, мулкчилик шаклларида қатъи назар, саноат корхоналари, муассасалар, ташкилотлар ва бошқа объектларда ишчилар, муҳандис-техник ходимлар ва хизматчилардан иборат **кўнгилли ўт ўчирувчилар дружиналари** ташкил этилади.
2. Объектларда, идорага қарашли ёнғиндан сақлаш хизмати борлигидан қатъи назар, кўнгилли ўт ўчирувчилар дружиналари тузилади.
3. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружиналари фаолиятини назорат қилиш ва мувофиқлаштириш давлат ёнғин назорати органларига, улар ишчилар ва хизматчилар орасида оммавий тушунтириш ишларини олиб борганларида эса корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар раҳбарлари зиммасига юкланади.
4. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружиналари **15 нафардан** ортиқ доимий ишловчиси бўлган объектда ташкил этилади.

5. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружиналари объектнинг катталиги, тузилмаси ва маҳаллий ўзига хос хусусиятларига қараб умум-объектга ёки цех бўйича (объектда бир нечта) бўлиши мумкин.
6. Умумобъект ўт ўчириш дружинаси, зарур бўлган ҳолларда, объектнинг цехларида, омборхоналарида ва бошқа бўлинмаларида бўлимларга ажратилади, улар иш сменаларининг сонига қараб ташкил этилади.
7. Цех кўнгилли ўт ўчирувчилар дружиналари ҳам ишчи сменаларининг сонига қараб бўлим (жанговар гуруҳ)ларга бўлинади.
8. Умумобъект (объект) кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинаси бошлиғи кўнгилли ўт ўчирувчилар дружиналари аъзоларининг умумий йиғилишида очиқ овоз бериш йўли билан сайланади, давлат ёнғин назоратининг маҳаллий органлари билан келишиб олинади ва объект (корхона) раҳбарининг буйруғи билан тасдиқланади.
9. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружиналари бошлиқлари, уларнинг ўринбосарлари ва бўлинма (жанговар гуруҳ)ларнинг бошлиқлари кўп ҳолларда объект (цех) раҳбари томонидан цех маъмурияти ходимларидан тайинланадилар.

II. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинасининг вазифалари

10. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинасига қуйидагилар юкланади:

- а) объектда ёнғинга қарши тартиб-қоидаларнинг қандай бажарилаётганини ва унга қандай риоя этилаётганини назорат қилишни амалга ошириш;
- б) ишчилар ва хизматчилар ўртасида объектда ёнғинга қарши тартиб-қоидаларга риоя қилиш бўйича тушунтириш ишлари олиб бориш;
- в) ўт ўчириш техникасининг, ўт ўчириш дастлабки воситаларининг соз ва жанговар ҳолатдалигини назорат қилиш;
- г) ёнғин чиққан ҳолларда ўт ўчириш командасини чақириш ва одамларни хавфли жойдан кўчириш ҳамда объектдаги мавжуд ўт ўчириш воситалари билан ёнғинни ўчиришга оид шошилиш чоралар кўриш;
- д) зарур бўлган ҳолларда кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинаси аъзоларининг ўт ўчирувчи машиналарда, мотопомпаларда ва ўт ўчиришнинг бошқа кўчма ва турғун воситаларининг жанговар гуруҳларидаги ишларда қатнашиш, шунингдек, ўта зарур ҳолларда, цехлар ва бошқа объектларда навбатчиликда туриш;
- е) объектнинг ёнғин-техника комиссияси ва ёнғинларни аниқлаш, олдини олиш ҳамда ўт ўчиришнинг янги усуллари жорий этувчи давлат ёнғин назоратининг маҳаллий органлари билан ўзаро биргаликда ҳаракат қилиш.

III. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинасини ташкил этиш ва унинг иш тартиби

11. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинасининг сони объект (цех) раҳбари томонидан белгиланади, лекин у 4 кишидан кам бўлмаслиги керак.
12. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружиналари ихтиёрийлик асосида объект (цех) ишчилари ва хизматчиларидан ташкил этилади.
  - Кўнгилли ўт ўчириш дружинаси аъзолигига 18 ёшга тўлган шахслар қабул қилинади.
  - Кўнгилли ўт ўчириш дружинасига кирувчи барча шахслар объект раҳбари номига ёзма ҳолда ариза беришлари лозим.
  - Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинаси таркибига қабул қилиш ва ушбу таркибдаги кейинги ўзгартиришлар объект (цех) бўйича буйруқ билан эълон қилинади.
13. Қуйидаги ҳолларда кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинаси аъзолигидан чиқариш амалга оширилади:
  - а) ёнғинга қарши тартиб-қоида ни бузганлик учун;
  - б) ўзига юклатилган вазифаларни виждонан бажармаганлик учун;

- в) дружина бошлиғининг қонуний талабларини бажармаганлик учун;
- г) объект раҳбарига ўз хоҳишига кўра ишдан бўшаш ҳақида ариза бериш йўли билан.

14. Ёнғин чиққан ҳолларда кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинаси аъзоларининг ҳаракатлари тўғрисидаги жанговар гуруҳ табели цехнинг кўринадиган жойига осиб қўйилади.

- Ҳар бир кўнгилли ўт ўчирувчи дружина ва бўлимга ёнғин чиқиш ҳоллари ёки авария ҳолати учун жанговар гуруҳ табели ишлаб чиқилади.

15. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинаси аъзолари билан ўқув машғулотлари объект (цех) раҳбари томонидан тасдиқланган жадвалга кўра, ишдан бўш вақтларда, ойига кўпи билан 4 соат ўтказилади.

16. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинаси аъзоларини ишдан ташқари вақтда ёнғин соқчилиги бўйича навбатчиликка жалб қилиш тартиби объект раҳбари ва давлат ёнғин назоратининг маҳаллий органлари томонидан белгиланади.

IV. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинаси бошлиғи ва унинг ўринбосарларининг вазифалари

- а) объектдаги ёнғинга қарши тартиб-қоидаларга қандай риоя этилаётганини назорат қилишни амалга ошириш;
- б) объектдаги мавжуд барча дастлабки ўт ўчириш воситаларининг ишга тайёрлигини мунтазам равишда текшириб бориш ва улардан бошқа мақсадларда фойдаланишга йўл қўймасликка;
- в) ишчилар ва хизматчилар ўртасида ёнғин хавфсизлиги чора-тадбирлари тўғрисида тушунтириш ишларини олиб боришга;
- г) кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинаси шахсий таркиби билан машғулотлар ўтказишга;
- д) кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинаси бўлинмалари бошлиқлари ишига раҳбарлик қилишга ва цех жанговар гуруҳларининг ишга тайёрлигини текширишга;
- е) объектда ўт ўчириш қисмлари етиб келгунга қадар ёнғинни ўчиришга раҳбарлик қилишга;
- ж) объект раҳбариятини ёнғинга қарши тартиб-қоидалар бузилгани тўғрисида хабардор қилишга;
- з) ёнғин назорати давлат инспекторлари кўрсатмасига кўра давлат ёнғин назорати ёзма топшириқларининг бажарилишини назорат қилишга;
- и) авария ҳолатлари рўй берганда кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинаси аъзоларининг навбатчилигини ташкил этиш ва портлаш ёки ёнғин чиқиш хавфи бартараф этилгунга қадар шахсан раҳбарлик қилишга мажбурдир.

V. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинаси бошлиғи ва унинг ўринбосарларининг ҳуқуқлари

19. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинаси бошлиғи қуйидаги ҳуқуқларга эгадир:

- а) объект раҳбаридан ўзига юкланган вазифаларни бажармаган шахсларни кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинаси аъзолигидан озод этиш тўғрисида илтимос қилиш;
- б) ёнғин хавфсизлиги қоидалари бузилганлиги тўғрисида баённома тузиш ва уни чора кўриш учун давлат ёнғин назорати органларига албатта бериш;
- в) объект (цех)да ёнғинга қарши тартиб-қоидаларни яхшилаш юзасидан оғзаки ёки ёзма шаклда тавсиялар бериш;
- г) портлаш ёки ёнғин чиқишига сабаб бўлувчи ёнғин хавфи бўлган ишларни ва бошқа ишларни, улар объект маъмурияти ёки давлат ёнғин назоратининг маҳаллий органлари томонидан кўриб чиқилгунга қадар, ўтказишни тақиқлаш.

VI. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинаси бўлинмаси бошлигининг мажбуриятлари

20. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинаси бўлинмаси (жанговар гуруҳ)нинг бошлиғи:

- а) ёнғинга қарши тартиб-қоидага риоя қилинишини ва цехда ҳамда ўз сменасида ўт ўчириш воситаларининг доим тайёр бўлишини кузатиб туришга;
- б) смена ишни тугатиши билан цехнинг ёнғинга қарши ҳолатини текшириш, аниқланган камчиликларни бартараф этиш чора-тадбирларини кўриш ва кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинаси бўлими (цехлар бир қанча сменаларда ишлаганда)нинг ишга киришувчи бошлиғига цех ўт ўчириш воситаларини топширишга;
- в) ишга киришишда кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинаси бўлинмаси аъзоларининг борлигини жанговар гуруҳ табели бўйича текширишга;
- г) машғулотларга кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинаси аъзоларининг тўлиқ келишини таъминлашга;
- д) бўлимдаги кўнгилли ўт ўчириш дружинаси аъзоларининг ўзларига юкланган вазифаларни билишларини текшириш;
- е) цехда ёнғин чиққанда, ўт ўчириш цехлари ва кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинаси бошлиғи келгунга қадар, ёнғинни ўчиришга раҳбарлик қилишга;
- ж) кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинасига янги кирганларга ёнғин хавфсизлиги қоидалари бўйича кўрсатмалар беришга мажбурдир.

VII. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинаси аъзоларининг мажбуриятлари

21. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинаси аъзолари:

- а) цехдаги ва иш ўрнидаги ёнғинга қарши тартиб-қоидаларни билишлари, унга риоя этишлари ва буни бошқалардан ҳам талаб қилишлари;
- б) жанговар гуруҳ бўйича ўз вазифаларини билишлари ва ёнғин чиққан ҳолларда уни ўчиришда фаол қатнашишлари;
- в) цехда мавжуд бўлган ўт ўчириш техникаси ва дастлабки ўт ўчириш воситаларининг ишга тайёрлигини кузатиб боришлари ва барча аниқланган носозликлар тўғрисида кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинаси бўлинмаси бошлиғига ахборот беришлари;
- г) ёнғинга қарши камчиликларни бартараф этиш учун чоратадбирлар кўришлари;
- д) дружина аъзоларига юкланган мажбуриятларни, дружина (бўлинма) бошлиғининг фармойишларини бажаришлари, жадвалда назарда тутилган машғулотларга қатнашишлари ва ўзларининг ёнғин-техникага оид билимларини оширишлари керак.

VIII. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинасини маблағ билан таъминлаш

22. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружиналарини маблағ билан таъминлашга доир барча харажатлар улар ташкил этиладиган объектлар ҳисобидан амалга оширилади.
23. Ўт ўчириш автомобиллари ва мотопомпалардаги жанговар гуруҳлар таркибига кирувчи кўнгилли ўт ўчирувчилар дружиналари аъзолари корхоналар ҳисобидан махсус кийим-бошлар тўплами (брезент курткалар, шимлар ва қўлқоплар, пахталик нимчалар ва шимлар) ҳамда чарм ёки кирза этиклари билан, ҳарбийлаштирилган ўт ўчирувчилар қисмлари учун белгиланган муддатга, таъминланадилар.
24. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружиналари аъзоларининг иш вақтида ёнғинни ўчириш ёки аварияни бартараф этишда қатнашган пайтдаги меҳнатига ҳақ тўлаш меҳнат қонунчилиги нормаларига мувофиқ ишлаб чиқаришдаги ўртача ойлик иш ҳақи ҳисобидан амалга оширилади.
25. Корхоналар ҳисобига кўнгилли ўт ўчирувчилар дружиналарининг бутун шахсий таркиби ёнғин ёки аварияни бартараф этиш ишлари натижасида содир бўлган ўлим ёки шикастланиш ҳоллари учун ҳар бир дружина аъзосига **50 (эллик)та энг кам ойлик иш ҳақи** миқдорида суғурта қилинади, бунда жабрланувчига етказилган зарар Ўз.Р ВМнинг 1994 йил 1 февралдаги 48-сон қарорида назарда тутилган миқдорларда қопланади.
26. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинасининг энг фаол аъзолари давлат ёнғин назорати ҳудудий ва маҳаллий органларининг илтимосига биноан корхона томонидан мукофотланишлари мумкин.

**“Ёш ўт ўчирувчилар дружиналари
тўғрисида”ги
НИЗОМ**

Вазирлар Маҳкамасининг
1995 йил 29 июндаги
243-сон қарори билан
тасдиқланган
(қарорга 2-илова)

Низом 6 та бўлим ва 18 та банддан иборат.

Низомнинг бўлимлари:

I. Умумий қоидалар

II. Ёш ўт ўчирувчилар дружиналари билан ишлашнинг асосий йўналишлари

III. Ёш ўт ўчирувчилар дружиналари тузилмаси ва уларнинг ишларини ташкил этиш

IV. Ёш ўт ўчирувчининг мажбуриятлари ва ҳуқуқлари

V. Ёш ўт ўчирувчилар дружиналари ишига раҳбарлик қилиш

VI. Ёш ўт ўчирувчилар дружиналарининг моддий-техника таъминоти

I. Умумий қоидалар

1. Ёш ўт ўчирувчилар дружиналари — ўқувчиларда жасурлик, ватанга содиқлик, тадбиркорлик, жамоатчилик ва ижодкорликни тарбиялаш, шунингдек, уларни жисмоний чиниқтириш, касбга йўллаш мақсадида ташкил этиладиган ўқувчиларнинг ихтиёрий бирлашмасидир.
2. Қуйидагилар ёш ўт ўчирувчилар дружиналарининг асосий вазифалари ҳисобланади:
  - а) ўқувчиларни тарбиялашда, уларни ҳар томонлама камол топтиришда, уларда фаол ҳаётий нуқтаи назарни шакллантиришда мактабга фаол ёрдам бериш;
  - б) давлат мулкани, фуқаролар ҳаёти, соғлиги ҳамда мол-мулкани ёнғинлардан сақлашда катталарга амалий ёрдам кўрсатиш;
  - в) ўт ўчириш ишининг асосларини, ёнғиннинг олдини олиш ва уни ўчириш, ёнғиндан жабрланганларга биринчи ёрдам кўрсатиш кўникма ва малакаларини эгаллаш;
  - г) ўт ўчириш-амалий спорт бўйича спортчилар захираларини тайёрлаш.

3. Ёш ўт ўчирувчилар дружиналари турар жойлардаги умумтаълим мактаблари, болалар уйлари, интернат мактаблари, мактабдан ташқари муассасалар, ҳунар-техника билим юртлари, коллежлар, гимназиялар, лицейлар ва бошқа ўқув юртларида кўнгилли ўт ўчириш жамиятлари, халқ таълими, ёнғиндан сақлаш органлари ва жамоат ташкилотлари томонидан ўқувчилар орасидан ташкил этилади.
4. Умумтаълим мактаблари, болалар уйлари, мактабдан ташқари муассасалар, ҳунар-техника билим юртлари, интернат мактаблар, коллежлар, гимназиялар, лицейлар ва бошқа ўқув юртлари маъмурияти кўнгилли ўт ўчириш жамиятлари ва ёнғиндан сақлаш органлари кўмагида ёш ўт ўчирувчилар дружиналари билан ишловчи жамоатчи ташкилотини ўқитувчилар, тарбиячилар, шунингдек, ёнғиндан сақлаш органлари ходимлари орасидан танлайдилар ва тасдиқлайдилар.
- Ёш ўт ўчирувчилар дружиналари билан ишловчи жамоатчи ташкилотчиларни тайёрлаш кўнгилли ўт ўчириш жамоалари ташкилотлари томонидан ёнғиндан сақлаш, халқ таълими органлари билан биргаликда кўнгилли ўт ўчириш жамоалари ўқув комбинатлари, ўт ўчириш-техника марказлари, ўқитувчилар малакасини ошириш институтлари ва туман, шаҳарнинг энг яхши мактаблари негизда амалга оширилади.

II. Ёш ўт ўчирувчилар дружиналари билан ишлашнинг асосий йўналишлари

5. Ёш ўт ўчирувчилар дружиналари билан ишлаш қуйидаги асосий йўналишларни ўз ичига олади:
- а) ёнғин хавфсизлиги қоидаларини ва ёнғин пайдо бўлган тақдирда қандай ҳаракат қилишни ўргатиш, дастлабки ўт ўчириш воситаларини ўрганиш ва ўт ўчириш техникаси, ўт ўчириш-техника анжомлари, алоқа воситалари, автоматик ўт ўчириш, ёнғин ва ёнғиндан сақлаш сигнализацияси тизимлари билан танишиш;
  - б) мактаблар, болалар боғчалари, мактабдан ташқари муассасалар ва турар жойларда тарғиботнинг техник воситалари, мактаблар радио тармоқлари, деворий газеталар, фотомонтажлар, «чақмоқлар» ва ёш ўт ўчирувчилар бурчакларидан фойдаланиб болаларнинг ўт билан ўйнашишларидан келиб чиқадиган ёнғинларнинг олдини олиш ва ёнғин-профилактика ишлари бўйича оммавий-тушунтириш ишларига жалб қилиш;

- в) ўт ўчириш-амалий спорт машғул�лари ва мусобақалари, ёнғинга қарши танловлар, олимпиадалар, викториналар, слётлар ўтказиш, ташвиқот бригадалари, бадий ҳаваскорлик жамоалари, болалар кинотеатрлари ташкил этиш, мусобақалар, экскурсиялар, походлар, рейдлар, дозорлар, ҳарбий-спорт ўйинлари ва ёшлар фестивалларида қатнашиш;
- г) ўт ўчириш қисмлари, кўнгилли ўт ўчириш жамоалари, ўт ўчириш-техника мактаблари, ўқув марказлари, ўт ўчирувчиларнинг жасоратлари ҳақида ҳикоя қилувчи кўргазмалар, музейлар ва унутилмас жойларда бўлиш, ёнғин соқчилиги ва кўнгилли ўт ўчириш ташкилотлари тарихи ҳамда ходимлари тўғрисида янги материаллар тўплаш, мактаб музейлари ҳузурида шон-шуҳрат экспозициялари ташкил этиш, ёнғиндан сақлаш ва кўнгилли ўт ўчириш жамиятларининг хизмат кўрсатган ходимлари ҳамда фахрийлари, ўт ўчириш-амалий спорт чемпионлари ва уставлари билан учрашувлар уюштириш;
- д) болалар техника ижодиётини ривожлантириш, ўт ўчириш-техник моделлаш, ёш ўт ўчирувчилар тўгаракларини ташкил этиш.

III. Ёш ўт ўчирувчилар дружиналари тузилмаси ва уларнинг ишларини ташкил этиш

6. Мактаблар, интернатлар, билим юртлари ва бошқа ўқув юртларининг **12 ёшга етган** ва ундан катта бўлган, дружиналарнинг ишида фаол қатнашиш истагини билдирган ўқувчилар ёш ўт ўчирувчилар дружиналари аъзолари бўлишлари мумкин.
7. Ёш ўт ўчирувчилар дружинаси камида **10 нафар** дружиначилари бўлганда ташкил этилади ҳамда улар отряд ва гуруҳларга бўлиниши мумкин.
  - Ўқувчилар сони кам бўлган қишлоқ мактабларида таркиби камида **10 кишидан** иборат бўлган ёш ўт ўчирувчилар дружиналарини ташкил этишга йўл қўйилади.
8. Ёш ўт ўчирувчилар дружинаси аъзолигига қабул қилиш дружинанинг умумий йиғилишида оғзаки ариза асосида амалга оширилади. Жамоатчи ташкилотлар янги қабул қилинган барча ўт ўчирувчилар билан кўнгилли ўт ўчирувчилар жамиятлари кўмагида Ўз.Р ИИВнинг ЁСБси Ўз.Р Халқ таълими вазирлиги билан биргаликда ишлаб чиққан махсус дастур бўйича машғулотлар олиб борадилар. Ўқитиш тамом бўлиши билан ёш ўт ўчирувчилар заҳёт топширадилар ва уларга ёш ўт ўчирувчилар дружинаси аъзоси гувоҳномаси, белгиси ва енгга тақиладиган уқа (шеврон) тантанали вазиятда топширилади.
9. Ёш ўт ўчирувчилар дружинаси ишига кундалик раҳбарликни мактаб ўқувчилар кўмитаси амалга оширади. Мактаб ўқувчилар кўмитаси ўз таркибидан дружина сардорини, унинг ўринбосарларини, отрядлар ва гуруҳлар сардорларини сайлайди. Кам сонли дружиналарда фақат дружина сардори ва унинг ўринбосари сайланади.
10. Ёш ўт ўчирувчилар дружинаси аъзолари кўнгилли ўт ўчирувчилар жамиятлари ҳудудий органлари ҳисобига парад, иш ва спорт кийими билан таъминланишлари мумкин.

■ IV. Ёш ўт ўчирувчининг мажбуриятлари ва ҳуқуқлари

11. Ёш ўт ўчирувчи қуйидагиларни бажаришга мажбурдир:

- а) ўқувчиларнинг барча қоидаларини бажариш, виждонан ўқиш, мактабда ва унинг ташқарисида намунали интизомни намоён қилиш;
- б) ёш ўт ўчирувчи обрўси ва номини қадрлаш, дружина ишларида фаол қатнашиш, дружина сардори ва штаби топшириқларини ўз вақтида ҳамда аниқ бажариш;
- в) ўт ўчириш ишини ўрганиш ва ёнғин хавфсизлиги қоидаларига риоя қилишда ўрнак бўлиш;
- г) тенгқурлар ва кичик ёшдаги болалар ўртасида ёнғиннинг олдини олиш бўйича тушунтириш ишлари олиб бориш;
- д) ёнғиндан сақлаш ва кўнгилли ўт ўчириш жамиятлари мутахассислари раҳбарлигида турар жой сектори, болалар ва мактаб муассасаларида ҳосилни, пичанзорларни қўриқлаш бўйича ёнғин-профилактика ишларини ўтказишда қатнашиш ва бошқалар;
- е) ўз спорт маҳоратини ошириш, ўт ўчириш-амалий спорт билан шуғулланиш.

12. Ёш ўт ўчирувчи қуйидаги ҳуқуқларга эгадир:

- а) ёш ўт ўчирувчилар дружинаси раҳбар органларига сайлаш ва сайланиш;
  - б) дружина фаолиятига оид барча масалаларни муҳокама қилишда қатнашиш ва тегишли таклифлар киритиш;
  - в) ёнғин хавфсизлиги масалалари бўйича ёнғиндан сақлаш маҳаллий органларига ва кўнгилли ўт ўчириш жамиятлари ташкилотига ёрдам ва маслаҳат сўраб муурожаат қилиш;
  - г) дружинадаги фаол иши учун кўнгилли ўт ўчириш жамиятлари ташкилотлари, халқ таълими, ёнғиндан сақлаш органлари томонидан ёрлиқлар, кўкракка тақиладиган нишонлар, қийматли совғалар, йўлланмалар билан тақдирланиш, ёш ўт ўчирувчиларнинг вилоят, республика ва халқаро слётларига юборилиш;
  - д) Ўз.Р ИИБ ўт ўчириш-техника ўқув юртларига ва ўт ўчириш мутахассисларини тайёрловчи бошқа ўқув юртларига ўқитишга юборилиш;
  - е) ёнғинни ўчириш, одамларни қутқариб қолиш, жониворлар ва моддий бойликларни эвакуация қилишдаги мардона ҳамда қатъий ҳаракатлари учун белгиланган тартибда ҳукумат мукофотлари билан тақдирланишга
- .*тавсия этилиш
- *Ёш ўт ўчирувчилар дружиналари барча аъзоларининг ҳаёти ёнғин ёки аварияни бартараф этиш ишлари натижасида содир бўлган ўлим ва шикастланиш ҳоллари учун дружинанинг ҳар бир аъзоси 50 (эллик)та энг кам ойлик иш ҳақи миқдорида кўнгилли ўт ўчириш жамиятлари ҳисобига суғурта қилинади.

V. Ёш ўт ўчирувчилар дружиналари ишига раҳбарлик қилиш

13. Ёш ўт ўчирувчилар дружиналари ишига ташкилий ва услубий раҳбарлик қилиш учун туман, шаҳар, вилоят ва республика штаблари ташкил этилади. Штаблар таркибига халқ таълими, ёнғиндан сақлаш органлари, кўнгилли ўт ўчирувчилар жамиятлари кенгашлари, матбуот, телевидение ва радиоэшиттириш, ижодий уюшмалар, спорт ва бошқа ташкилотлар вакиллари киритилади.
14. Ёш ўт ўчирувчилар дружиналари билан ишловчи штаб бошлиғи, унинг ўринбосарлари, штаб котиби ва аъзолари тегишли равишда туман, шаҳар халқ таълими, ички ишлар органлари ва кўнгилли ўт ўчирувчилар жамиятлари кенгашларининг биргаликдаги қарори билан тасдиқланадилар.
15. Ёш ўт ўчирувчилар дружиналари билан ишловчи туман (шаҳар) штаби:
  - а) умумтаълим мактаблари, болалар уйлари, мактабдан ташқари муассасалар, ҳунар-техника билим юртлари, коллежлар, гимназиялар, лицейлар ва бошқа ўқув юртларига ёш ўт ўчирувчилар дружиналари, клублари, тўгаракларини, ўт ўчириш-амалий спорт секцияларини ташкил этишда ёрдам беради, дружиналар фаолиятини текширади, ижобий иш

тажрибаларни умумлаштиради ва тарқатади, дружиналарга топшириқлар беради ва уларнинг иш режаларини мувофиқлаштиради, ёнғинларнинг олдини олиш чора-тадбирларини ишлаб чиқиш ва амалга оширишда иштирок этади;

- б) дружиналар, ёш ўт ўчирувчилар билан ишловчи жамоатчи ташкилотчиларнинг ҳисоботларини тинглайди, дружиналар аъзоларини рағбатлантиришга доир материалларни кўриб чиқади, мусобақалар, олимпиадалар, танловлар ва шу кабилар дастурларини ишлаб чиқишда қатнашади;
- в) ёш ўт ўчирувчилар дружиналарига ўт ўчириш қисмлари жамоалари, ўқув бўлинмалари ва ёнғиндан сақлаш ҳамда кўнгилли ўт ўчириш жамиятлари бошқа ташкилотларининг оталик қилишларини ташкил этади.
- 16. Ёш ўт ўчирувчилар дружиналари билан ишловчи республика ва вилоят штаблари қуйи штаблар фаолиятига раҳбарлик қиладилар, ёнғинларнинг олдини олиш ишларининг шакл ва услубларини ривожлантириш ҳамда такомиллаштиришга оид таклифлар ишлаб чиқадилар, оммавий тадбирларни ташкил этадилар, штаблар ва ёш ўт ўчирувчилар дружиналарининг энг яхши иш тажрибаларини ўрганадилар ва ёядилар.

VI. Ёш ўт ўчирувчилар дружиналарининг моддий-техника таъминоти

17. Ёш ўт ўчирувчилар билан олиб бориладиган ишлар (йиғинлар, семинарлар, слётлар, мусобақалар, кўриклар, экскурсиялар, походлар, рейдлар, викториналар ва бошқалар)ни амалга ошириш, болалар ўт ўчириш командалари учун деполар, спорт шаҳарча (майдонча)ларини, ўт ўчириш-техника кўргазмалари, ёш ўт ўчирувчилар саройлари ва клублари, болалар оромгоҳларини қуриш, дружиналар учун ўт ўчириш техникаси, жиҳозлар, асбоб-ускуналар, формали кийимлар, анжомлар, белги (нишон)лар, гувоҳномалар, спорт ашёлари, ўқув қўлланмалари, адабиётлар, маданий-оммавий ишлар учун буюмлар, тарғибот техника воситалари, идоравий ашёлар ва шу кабиларни харид қилиш, ёш ўт ўчирувчилар бурчакларини жиҳозлаш, дружина аъзолари ва ёш ўт ўчирувчилар билан ишловчи жамоатчи ташкилотчиларни ўқитиш, ўт ўчириш-амалий спорт секциялари устозларига ҳақ тўлаш харажатлари заминидан ёш ўт ўчирувчилар дружиналари ташкил этилган **муассасалар кўмагида кўнгилли ўт ўчириш жамиятлари ва ёнғиндан сақлаш органлари маблағлари ҳисобига** қопланади.
18. Ёш ўт ўчирувчилар билан амалий машғулотлар олиб бориш учун кўнгилли ўт ўчириш жамиятлари, ёнғиндан сақлаш органлари ва бошқа манфаатдор ташкилотлар спорт базалари, жиҳозларни берадилар, мутахассислар, шунингдек, ўт ўчириш техникаси, асбоб-ускуналар ва анжомлар ажратадилар.

Назорат саволлари

1. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружиналари тўғрисидаги низом қачон тасдиқланган?
2. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружиналари қаерларда ташкил этилади.
3. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружиналари ташкил қилиш учун корхонадаги ишчилар сони қанчадан кам бўлмаслиги керак?
4. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружиналари таркиби кимлардан иборат бўлади?
5. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинасининг вазифалари нималардан иборат?
6. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинасини ташкил этиш ва унинг иш тартиби қанақа?
7. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинаси бошлиғи ва унинг ўринбосарларининг вазифалари нималардан иборат?
8. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинаси бошлиғи ва унинг ўринбосарларининг ҳуқуқлари нималардан иборат?

9. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинаси бўлинмаси бошлиғининг мажбуриятлари нималардан иборат?
10. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинаси аъзоларининг мажбуриятлари нималардан иборат?
11. Кўнгилли ўт ўчирувчилар дружинасини маблағ билан таъминлаш қанақа тартибда олиб борилади?
12. Ёш ўт ўчирувчилар дружиналари тўғрисидаги низом қачон тасдиқланган?
13. Ёш ўт ўчирувчилар дружиналари нима?
14. Ёш ўт ўчирувчилар дружиналарининг асосий вазифалари нималардан иборат?
15. Ёш ўт ўчирувчилар дружиналари билан ишлашнинг асосий йўналишлари нималардан иборат?
16. Ёш ўт ўчирувчилар дружиналари тузилмаси ва уларнинг ишларини ташкил этиш нималардан иборат?
17. Ёш ўт ўчирувчининг мажбуриятлари ва ҳуқуқлари нималардан иборат?
18. Ёш ўт ўчирувчилар дружиналари ишига раҳбарликни ким олиб боради?
19. Ёш ўт ўчирувчилар дружиналарининг моддий-техника таъминоти қанақа тартибда олиб борилади?